

ณฺย บัจจยฺ

๑. เป็นกัมมรูป กัมมสาธนะ แปลว่า อันเขา.....
๒. ณฺย บัจจยฺเป็นบัจจยฺที่เฝ้าด้วย ณฺ มีอำนาจให้พุทธศรีระตันธาตุได้ แล้วลบ ณฺ เสียเหลือไว้แต่ ย
๓. ลงหลังธาตุพยางค์เดียว ถ้าเป็น อา แปลง อา กับ ณฺย เป็น เอยย เช่น เทยยฺ, เญยยฺ, เนยยฺ, เวเนยยฺ เปยยฺ เป็นต้น
๔. ธาตุ ๒ พยางค์ขึ้นไป ลบ ณฺ แล้วคง ย ไว้ เช่น นิวารยฺ, ทุนฺนิวารยฺ เป็นต้น
๕. ธาตุ ๒ พยางค์ขึ้นไป ลบ ณฺ แล้วคง ย ไว้ ถ้าไม่แปลงเป็นอย่างอื่น ลง อิ อากม เช่น การยฺ, หารยฺ, ภารยฺ เป็นต้น
๖. ลบ ณฺ แล้วแปลง ย กับพยัญชนะที่สุดธาตุเป็นอย่างอื่น เช่น (ลภ+ณฺย=พภ) ลพภํ, สิสุโส (สาส+ณฺย=สิสุส แปลง อา เป็น อิ สย เป็น สฺส)
๗. หลังธาตุที่มี จ เป็นที่สุด แปลง จ เป็น ก ธาตุมี ช เป็นที่สุด แปลง ช เป็น ค เมื่อลงบัจจยฺนามกิตฺกัที่เฝ้าด้วย ณฺ (ยกเว้น ณฺว) เช่น อติวากยฺ, ภาคยฺ
ก ข ค ฃ ง
จ ฉ ช ฌ ญ
๘. ธาตุที่มี ช เป็นที่สุด แปลง ย กับที่สุดธาตุ เป็น คค เช่น โยคคํ, โภคคํ เป็นต้น
๙. หลังธาตุที่มี ช ท เป็นที่สุด แปลง ย กับที่สุดธาตุ เป็น ชช เช่น ปพฺพชชชา, นิปชชชา เป็นต้น
๑๐. หลังธาตุที่มี ม เป็นที่สุด แปลง ย กับที่สุดธาตุ เป็น มม ทมฺโม, คมฺโม เป็นต้น
๑๑. หลังธาตุที่มี ห เป็นที่สุด แปลง ย กับที่สุดธาตุ เป็น ยห เช่น ปสยฺโห, การยฺหํ, คยฺหํ เป็นต้น

ตัวอย่างรูปวิเคราะห์และคำแปล

ทาทพฺพนฺติ เทยฺยํ (วตฺถุ)

ยํ วตฺถุ อ.วตฺถุ ไต ปุคฺคเลน อํนํคฺคฺล ทาทพฺพํ ฟิงฺให้ อิติ เพราะเหตุนี้ ตํ วตฺถุ อ.วตฺถุ นั้น เทยฺยํ
ชื่อว่า อํนํคฺคฺลฟิงฺให้

นิวาเรตพฺพนฺติ นิวารยํ (กมฺม)

ยํ กมฺม อ.กรรฺม ไต เตน อํนํชา นิวาเรตพฺพํ ฟิงฺห้าม อิติ เพราะเหตุนี้ ตํ กมฺม อ.กรรฺม นั้น นิวารยํ
ชื่อว่า อํนํชาฟิงฺห้าม

ทฺกฺเชน นิวารยตีติ ทฺนํนิวารยํ (จิตฺต)

ยํ จิตฺต อ.จิต ไต ปุคฺคเลน อํนํคฺคฺล ย่อมห้าม ทฺกฺเชน โดยยาก อิติ เพราะเหตุนี้ ตํ จิตฺต อ.จิต นั้น
ทฺนํนิวารยํ ชื่อว่า อํนํคฺคฺลห้ามได้โดยยาก

อาทเรน จริตพฺโพติ อาจริโย (เถโร)

โย เถโร อ.พระเถระ ไต สิสฺเสน อํนํคฺษยํ จริตพฺพํ ฟิงฺประพฺทิตฺโดยเอื่อเพื่อ อิติ เพราะเหตุนี้ โส เถ
โร อ.พระเถระ นั้น อาจริโย ชื่อว่า อํนํคฺษยํฟิงฺประพฺทิตฺโดยเอื่อเพื่อ

ยุญฺชิตพฺพนฺติ โยคฺคํ (วตฺถุ)

ยํ วตฺถุ อ.วตฺถุ ไต ปุคฺคเลน อํนํคฺคฺล ยุญฺชิตพฺพํ ฟิงฺประกอบ อิติ เพราะเหตุนี้ ตํ วตฺถุ อ.วตฺถุ นั้น
โยคฺคํ ชื่อว่า อํนํคฺคฺลฟิงฺประกอบ

ทมโม (สฺตฺโต)

โย สฺตฺโต อ.สฺตฺวํ ไต ปุคฺคเลน อํนํคฺคฺล ทมโม ฟิงฺฝึก อิติ เพราะเหตุนี้ โส สฺตฺโต อ.สฺตฺวํ นั้น ทมโม
ชื่อว่า อํนํคฺคฺล ฟิงฺฝึก

แบบฝึกหัดท้ายบท

จงวิเคราะห์นามกิต्तต่อไปนี้

๑. คมโม (คาโม)
๒. ปสยโห (สตโต)
๓. สุวิญญะโย (ทมโม)
๔. ทาริย์ (วตุฏ)
๕. โภคค์ (วตุฏ)